Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (druga izba)

z dnia 26 kwietnia 2012 r.*

Jurysdykcja oraz uznawanie i wykonywanie orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej — Rozporządzenie (WE) nr 2201/2003 — Małoletnie dziecko mające miejsce zwykłego pobytu w Irlandii, gdzie wielokrotnie było umieszczane poza rodziną — Zachowania agresywne i niebezpieczne dla samego dziecka — Orzeczenie o umieszczeniu dziecka w zamkniętej placówce w Anglii — Materialny zakres zastosowania rozporządzenia — Artykuł 56 — Procedury konsultacji i zgody — Obowiązek uznania lub stwierdzenia wykonalności orzeczenia o umieszczeniu dziecka w zamkniętej placówce — Postępowanie w przedmiocie środka tymczasowego — Pilny tryb prejudycjalny

W sprawie C-92/12 PPU

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez High Court (Irlandia) postanowieniem z dnia 16 lutego 2012 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 17 lutego 2012 r., w postępowaniu:

Health Service Executive

przeciwko

S.C.,

A.C.,

przy udziale:

Attorney General,

TRYBUNAŁ (druga izba),

w składzie: J.N. Cunha Rodrigues, prezes izby, U. Lõhmus, A. Rosas (sprawozdawca), A. Ó Caoimh i A. Arabadjiev, sędziowie,

rzecznik generalny: J. Kokott,

sekretarz: L. Hewlett, główny administrator,

zważywszy wniosek sądu krajowego z dnia 16 lutego 2012 r., który wpłynął do Trybunału w dniu 17 lutego 2012 r., o rozpoznanie odesłania prejudycjalnego w trybie pilnym na podstawie art. 104b regulaminu postępowania przed Trybunałem,

zważywszy postanowienie drugiej izby z dnia 29 lutego 2012 r. o uwzględnieniu tego wniosku,

* Język postępowania: angielski.

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 26 marca 2012 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

— w imieniu Health Service Executive przez A. Coxa, advocate, i F. McEnroya, SC, oraz przez S. McKechnie, BL,

— w imieniu S.C. przez G. Durcana, SC, i B. Barringtona, BL, oraz przez C. Ghent, advocate,

— w imieniu A.C. przez C. Stewart, SC, oraz przez F. McGatha, BL, N. McGratha, solicitor, i C. Dignama, advocate,

— w imieniu Irlandii przez E. Creedon, działającą w charakterze pełnomocnika, wspieraną przez C. Corrigana, SC, C. Powera, BL, oraz przez K. Duggan,

— w imieniu rządu niemieckiego przez J. Kemper, działającą w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu rządu Zjednoczonego Królestwa przez H. Walker, działającą w charakterze pełnomocnika, wspieraną przez M. Gray, barrister,

— w imieniu Komisji Europejskiej przez M. Wilderspina oraz D. Calciu, działających w charakterze pełnomocników,

po wysłuchaniu rzecznika generalnego,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1347/2000 (Dz.U. L 338, s. 1, zwanego dalej „rozporządzeniem”), w szczególności jego art. 1, 28 i 56.

2 Wniosek ten został przedstawiony na gruncie sprawy z wniosku Health Service Executive (urzędu zdrowia publicznego, zwanego dalej „HSE”) z udziałem dziecka i jego matki w przedmiocie umieszczenia tego dziecka w zamkniętej placówce opiekuńczej położonej w Anglii.

Ramy prawne

Prawo Unii

3 Motywy 2, 5,16 i 21 rozporządzenia mają następujące brzmienie:

„(2) Rada Europejska w Tampere zatwierdziła zasadę wzajemnego uznawania orzeczeń sądowych jako podstawę dla stworzenia prawdziwej przestrzeni sprawiedliwości oraz określiła jako priorytet prawo do odwiedzin.

[…]

(5) W celu zapewnienia równego traktowania wszystkich dzieci niniejsze rozporządzenie obejmuje wszystkie orzeczenia w sprawach odpowiedzialności rodzicielskiej, łącznie ze środkami mającymi na celu ochronę dziecka, niezależnie od jakiegokolwiek związku z postępowaniem w sprawach małżeńskich.

[…]

(16) Niniejsze rozporządzenie nie powinno wyłączać zarządzania środków tymczasowych przez sądy państwa członkowskiego – w przypadkach niecierpiących zwłoki – w tym środków ochronnych, w stosunku do osób lub przedmiotów majątkowych znajdujących się w tym państwie.

[…]

(21) Uznawanie i wykonywanie orzeczeń wydanych w państwie członkowskim powinno opierać się na zasadzie wzajemnego zaufania, a podstawy nieuznania orzeczenia powinny być ograniczone do niezbędnego minimum".

4 Zakres zastosowania rozporządzenia został określony w jego art. 1. W art. 1 ust. 1 lit. b) wskazano, że rozporządzenie to stosuje się – bez względu na rodzaj sądu – w sprawach cywilnych dotyczących przyznawania, wykonywania, przekazywania, pełnego lub częściowego pozbawienia odpowiedzialności rodzicielskiej. Sprawy określone w art. 1 ust. 1 lit. b) mogą między innymi dotyczyć, w myśl art. 1 ust. 2 lit. d), „umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej lub w placówce opiekuńczej". Artykuł 1 ust. 3 lit. g) przewiduje, że rozporządzenie nie ma zastosowania do środków podejmowanych w wyniku przestępstw popełnionych przez dzieci.

5 Zgodnie z art. 2 rozporządzenia:

„Na użytek niniejszego rozporządzenia:

1) »sąd« obejmuje wszelkie organy państw członkowskich, które są właściwe w sprawach, które zgodnie z art. 1 wchodzą w zakres stosowania niniejszego rozporządzenia;

[…]

4) »orzeczenie« oznacza każde wydane przez sąd państwa członkowskiego orzeczenie […] dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej, niezależnie od tego, w jaki sposób nazywane jest dane orzeczenie, w tym wyrok lub postanowienie;

[…]

7) »odpowiedzialność rodzicielska« oznacza ogół praw i obowiązków, które zostały przyznane osobie fizycznej lub prawnej orzeczeniem, z mocy prawa lub poprzez prawnie wiążące porozumienie, dotyczących osoby lub majątku dziecka. Pojęcie to obejmuje w szczególności pieczę na dzieckiem oraz prawo do osobistej styczności z dzieckiem;

[…]

9) »piecza na dzieckiem« obejmuje prawa i obowiązki związane z opieką nad osobą dziecka, w szczególności prawo do określania miejsca pobytu dziecka;

[…]".

6 Artykuł 8 ust. 1 rozporządzenia przewiduje:

„W sprawach odpowiedzialności rodzicielskiej jurysdykcję mają sądy państwa członkowskiego, w którym w chwili wniesienia pozwu lub wniosku dziecko ma zwykły pobyt”.

7 Artykuł 15 rozporządzenia zezwala sądowi państwa członkowskiego, do którego jurysdykcji należy rozpoznanie sprawy co do istoty – na zasadzie wyjątku i z zastrzeżeniem kilku warunków – na przekazanie sprawy sądowi innego państwa członkowskiego, z którym dziecko ma szczególny związek, jeżeli uzna on, że sąd ten mógłby lepiej osądzić sprawę, oraz jeśli jest to zgodne z dobrem dziecka.

8 W przypadkach niecierpiących zwłoki art. 20 rozporządzenia umożliwia sądowi państwa członkowskiego stosowanie przewidzianych prawem tego państwa środków tymczasowych, włącznie ze środkami zabezpieczającymi, względem osób lub mienia znajdujących się w tym państwie, nawet jeśli na podstawie rozporządzenia rozpoznanie sprawy co do istoty należy do jurysdykcji sądu innego państwa członkowskiego.

9 Artykuł 21, zawarty w sekcji 1 rozdziału III rozporządzenia, zatytułowany „Uznawanie orzeczeń”, stanowi:

„1. Orzeczenie wydane w jednym państwie członkowskim jest uznawane w innych państwach członkowskich bez potrzeby przeprowadzania specjalnego postępowania.

[…]

3. Bez uszczerbku dla sekcji 4, każda zainteresowana strona może wystąpić w trybie postępowania przewidzianego w sekcji 2 z wnioskiem o ustalenie, że orzeczenie podlega lub nie podlega uznaniu.

Właściwość miejscowa sądu znajdującego się w wykazie przekazanym Komisji zgodnie z art. 68 przez każde z państw członkowskich określana jest przez prawo krajowe państwa członkowskiego, w którym wniesiono wniosek o uznanie albo nieuznanie orzeczenia.

4. Jeżeli kwestia uznania orzeczenia zostaje podniesiona przed sądem państwa członkowskiego jako kwestia wstępna, sąd ten może ją rozstrzygnąć”.

10 Artykuł 23 rozporządzenia, zatytułowany „Podstawy nieuznania orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej”, wymienia okoliczności, w których orzeczenie dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej nie jest uznawane; wśród okoliczności tych figuruje wypadek – wskazany w art. 23 lit. g) – gdy „nie przestrzegano procedur określonych w art. 56”.

11 Artykuł 28, zawarty w sekcji 2 rozdziału III rozporządzenia, zatytułowany „Orzeczenia podlegające wykonaniu”, stanowi:

„1. Orzeczenie w sprawie wykonywania odpowiedzialności rodzicielskiej wobec dziecka wydane w jednym państwie członkowskim oraz w tym państwie wykonalne i które zostało doręczone jest wykonywane w innym państwie członkowskim, jeżeli jego wykonalność w tym państwie została stwierdzona na wniosek którejkolwiek zainteresowanej strony.

Jednakże w Zjednoczonym Królestwie orzeczenie takie jest wykonywane w Anglii i Walii, w Szkocji lub w Irlandii Północnej tylko wtedy, jeżeli na wniosek którejkolwiek zainteresowanej strony zostało zarejestrowane do wykonania w tej części Zjednoczonego Królestwa”.

12 Zgodnie z art. 31 rozporządzenia:

„1. Sąd, do którego wniesiono wniosek, niezwłocznie wydaje orzeczenie. Ani osoba, przeciwko której ma być uzyskane wykonanie, ani dziecko nie mają możliwości złożenia w tym stadium postępowania jakiegokolwiek oświadczenia dotyczącego wniosku.

2. Wniosek może być oddalony tylko z powodu jednej z przyczyn przewidzianych w art. 22, 23 i 24.

3. Orzeczenie nie może być w żadnym wypadku przedmiotem kontroli merytorycznej”.

13 Artykuł 33 rozporządzenia przewiduje między innymi, że każda ze stron może wnieść środek zaskarżenia od orzeczenia rozstrzygającego o wniosku o stwierdzenie wykonalności. W ust. 5 wskazano, że „[ś]rodek zaskarżenia przeciwko stwierdzeniu wykonalności musi zostać wniesiony w ciągu miesiąca od jego doręczenia. Jeżeli strona, przeciwko której ma być uzyskane wykonanie, ma zwykły pobyt w państwie członkowskim innym niż to, w którym nastąpiło stwierdzenie wykonalności, termin do wniesienia środka zaskarżenia wynosi dwa miesiące i biegnie od dnia doręczenia tej stronie stwierdzenia wykonalności osobiście lub w jej miejscu zamieszkania”.

14 Artykuł 34 rozporządzenia, zatytułowany „Sąd właściwy dla środka zaskarżenia oraz zaskarżenie orzeczenia rozstrzygającego o środku zaskarżenia”, stanowi, że orzeczenie wydane w następstwie rozpoznania środka zaskarżenia może być zaskarżone tylko w drodze postępowań, o których mowa w wykazie przekazanym Komisji zgodnie z art. 68 rozporządzenia przez każde z państw członkowskich.

15 W sekcji 4 rozdziału III przewidziano – odpowiednio, w art. 41 i 42 – że prawo do osobistej styczności z dzieckiem, przyznane w wykonalnym orzeczeniu wydanym w jednym państwie członkowskim, oraz powrót dziecka, zarządzony w wykonalnym orzeczeniu wydanym w jednym państwie członkowskim, są uznawane i wykonalne w innym państwie członkowskim bez potrzeby stwierdzenia wykonalności oraz bez możliwości sprzeciwienia się uznaniu, jeżeli orzeczenie uzyskało zaświadczenie wydane przez sąd w państwie członkowskim pochodzenia.

16 Rozdział IV rozporządzenia, zatytułowany „Współpraca między organami centralnymi w sprawach odpowiedzialności rodzicielskiej”, zawiera art. 53–58. Na podstawie art. 53 rozporządzenia każde państwo członkowskie wyznacza jeden lub większą liczbę organów centralnych, które pomagają w stosowaniu niniejszego rozporządzenia, oraz określa właściwość miejscową oraz rzeczową każdego z nich.

17 Artykuł 55 rozporządzenia, zatytułowany „Współpraca w sprawach specyficznych dla odpowiedzialności rodzicielskiej”, w pkt d) przewiduje:

„Organy centralne, na wniosek organu centralnego innego państwa członkowskiego albo podmiotu odpowiedzialności rodzicielskiej, współpracują w określonych sprawach, aby osiągnąć cele niniejszego rozporządzenia. W tym celu podejmują, bezpośrednio lub za pośrednictwem organów publicznych lub innych podmiotów, zgodnie z przepisami państwa członkowskiego w zakresie ochrony danych osobowych, odpowiednie czynności, aby:

[…]

d) dostarczać informacje i pomoc, które są niezbędne sądom w celu zastosowania art. 56”.

18 Artykuł 56 rozporządzenia, zatytułowany „Umieszczenie dziecka poza rodziną w innym państwie członkowskim”, stanowi:

„1. Jeżeli sąd mający jurysdykcję zgodnie z art. 8–15 rozważa umieszczenie dziecka w placówce opiekuńczej lub w rodzinie zastępczej i jeżeli dziecko ma być umieszczone w innym państwie członkowskim, sąd konsultuje się uprzednio z organem centralnym lub z innym właściwym organem w tym innym państwie członkowskim, o ile interwencja organu publicznego wymagana jest w tym państwie członkowskim w sprawach krajowych dotyczących umieszczenia dziecka poza rodziną.

2. Orzeczenie w sprawie umieszczeniu dziecka poza rodziną, o którym mowa w ust. 1, może być wydane we wzywającym państwie członkowskim tylko wtedy, gdy właściwy organ państwa wezwanego zgodził się na takie umieszczenie.

3. Do procedur konsultacji lub zgody, o których mowa w ust. 1 i 2, stosuje się przepisy prawa krajowego państwa wezwanego.

4. Jeżeli organ właściwy zgodnie z art. 8–15 postanawia o umieszczeniu dziecka w rodzinie zastępczej i jeżeli dziecko ma być umieszczone w innym państwie członkowskim, a interwencja organu publicznego nie jest wymagana w tym państwie członkowskim w sprawach krajowych dotyczących umieszczenia dziecka poza rodziną, organ właściwy powiadamia o tym organ centralny lub inny właściwy organ tego państwa członkowskiego”.

Irlandzkie ramy prawne

19 Z odpowiedzi na prośbę o dostarczenie przez sąd odsyłający wyjaśnień na podstawie art. 104 § 5 regulaminu postępowania przed Trybunałem oraz z uwag przedstawionych przez A.C. wynika, że w prawie irlandzkim nie istnieją ramy ustawowe umożliwiające uzasadnienie właściwości do zezwolenia lub regulowania umieszczania małoletniego w zamkniętej placówce w celach terapeutycznych lub wychowawczych, niezależnie od tego, czy takie umieszczenie miałoby nastąpić w tym państwie czy poza nim. High Court uznał się jednak za właściwy do rozstrzygania takich wniosków o umieszczenie w zamkniętych placówkach.

20 Wypracowane przez orzecznictwo zasady, które przedstawił sąd odsyłający, mają zostać zastąpione przepisami ustawowymi. Odpowiedni system został już ustanowiony w drodze Child Care (Amendment) Act 2011 (zmiany ustawy o umieszczaniu dzieci w placówkach), lecz nie wszedł jeszcze w życie.

21 Z postanowienia odsyłającego wynika, że zgodnie z prawem irlandzkim w celu ochrony dziecka można wystąpić do High Court z wnioskiem o umieszczenie tego dziecka w zamkniętej placówce. Sąd, wykonując właściwe mu i konstytucyjne kompetencje mające celu obronę i dochodzenie praw dziecka, może – wyjątkowo i na krótkie okresy – umieścić dziecko w zamkniętej placówce opiekuńczej w celu ochrony tego dziecka, w jego nadrzędnym interesie i pod warunkiem, że istnieją terapeutyczne powody takiego umieszczenia. W tym celu sąd może zezwolić na umieszczenie dziecka w zamkniętej placówce znajdującej się za granicą. Postanowienia takie mają charakter tymczasowy i podlegają dokładnej i okresowej kontroli sądu, zazwyczaj comiesięcznej.

Postępowanie przed sądem krajowym i pytania prejudycjalne

Okoliczności faktyczne leżące u podstaw sporu przed sądem krajowym

22 S.C. jest małoletnim dzieckiem posiadającym irlandzką przynależność państwową oraz miejsce zwykłego pobytu w Irlandii. Matka dziecka, A.C., mieszka w Londynie (Zjednoczone Królestwo). W postanowieniu odsyłającym brak jest informacji o miejscu pobytu ojca.

23 W 2000 r., na wniosek HSE, który jest oficjalnym organem odpowiedzialnym za dzieci będące pod opieką państwa w Irlandii, dziecko zostało oddane pod opiekę tej instytucji. W dniu 20 lipca 2000 r. District Court wydał postanowienie w sprawie opieki na rzecz HSE, pozostawiając dziecko pod jego opieką do ukończenia przez nie 18 lat na podstawie art. 18 Child Care Act 1991 (ustawy z 1991 r. o opiece nad dzieckiem).

24 Od najmłodszych lat S.C. była wielokrotnie umieszczana w rodzinach zastępczych, a także w otwartych i zamkniętych placówkach opiekuńczych położonych w Irlandii.

25 S.C. jest dzieckiem szczególnie podatnym na krzywdę i wymaga szczególnej ochrony. Wielokrotnie uciekała z miejsc, w których ją umieszczano, a jej zachowanie cechuje się powtarzaniem działań ryzykownych, aktami przemocy, agresji i autoagresji.

26 Ostatnie umieszczenie w zamkniętej placówce w Irlandii zakończyło się niepowodzeniem. Dziecko się odizolowało, odmówiło uczestniczenia w programie terapeutycznym i jego sytuacja szybko uległa pogorszeniu. Uciekło i kilkakrotnie podejmowało próby samobójcze.

27 Osoby sprawujące opiekę nad S.C. wspólnie ustaliły, że dziecko, dla jego własnego bezpieczeństwa, należy pozostawić w zamkniętej placówce, aby można było je poddać ocenie klinicznej i odpowiedniej terapii. Osoby te uznały jednak, że na terenie Irlandii nie ma instytucji, która spełniałaby specyficzne potrzeby S.C.

28 Wobec tych szczególnych okoliczności HSE uznał, że potrzeby dziecka w zakresie opieki nad nim, jego ochrony i dobra wymagają pilnego umieszczenia go w zamkniętej placówce opiekuńczej położonej w Anglii. Wydaje się, że na wybór placówki decydujący wpływ miał fakt, że S.C. stale wyrażała życzenie, by być blisko matki, oraz że żadna inna placówka nie mogła lepiej odpowiadać szczególnym potrzebom S.C.

29 HSE zwrócił się w trybie pilnym do High Court o wydanie zarządzenia tymczasowego o umieszczeniu S.C. w wybranej placówce zamkniętej położonej w Anglii.

Procedura uzyskania zgody właściwego organu wezwanego państwa członkowskiego, w rozumieniu art. 56 ust. 2 rozporządzenia, na umieszczenie dziecka poza rodziną

30 W dniu 29 września 2011 r. HSE poinformował irlandzki organ centralny, na podstawie art. 56 rozporządzenia, o toczącym się przed High Court postępowaniu w sprawie umieszczenia dziecka poza rodziną w innym państwie członkowskim. Zależało mu na uzyskaniu przewidzianej w art. 56 rozporządzenia zgody organu centralnego dla Anglii i Walii na umieszczenie S.C. poza rodziną. Centralny organ irlandzki odpowiedział, że wniosek o wyrażenie zgody na podstawie tego przepisu został wystosowany do organu centralnego dla Anglii i Walii.

31 W dniu 25 października 2011 r. International Child Abduction and Contact Unit (ICACU), działający w imieniu lorda kanclerza, będącego organem centralnym dla Anglii i Walii, a także Official Solicitor (przedstawiciel urzędowy organu centralnego dla Anglii i Walii) przekazali irlandzkiemu organowi centralnemu pismo opatrzone nagłówkiem zamkniętej placówki oraz rady miejskiej miasta, w którym placówka ta się mieści, które przedstawili jako pochodzące od tego lokalnego organu. Z pisma tego wynika, że placówka zamknięta zgodziła się na przyjęcie S.C.

32 W dniu 10 listopada 2011 r. ICACU i Official Solicitor przesłali irlandzkiemu organowi centralnemu pismo placówki zamkniętej, w którym placówka ta potwierdziła, że jest w stanie zapewnić S.C. pobyt zgodnie z art. 56 rozporządzenia. Dodali oni, że skoro umieszczenie w placówce zostało w ten sposób potwierdzone, uznają sprawę za zamkniętą.

Postanowienie High Court o umieszczeniu poza rodziną

33 W dniu 2 grudnia 2011 r. High Court, działając jako sąd właściwy w sprawach odpowiedzialności rodzicielskiej, orzekł, że dobro S.C. nakazuje pilnie przekazać ją do zamkniętej placówki opiekuńczo-wychowawczej w Anglii. Zarządził więc umieszczenie S.C. – na krótki okres i na zasadzie środka tymczasowego – w takim specjalistycznym zakładzie w Anglii, z zastrzeżeniem regularnego kontrolowania, w jakich warunkach przebywa i czy jej dobro nie jest naruszone. Takie umieszczenie, wiążące się z przymusowością pobytu, nazywane jest w prawie irlandzkim „secure care" (zwane dalej „pobytem przymusowym w celu zapewnienia ochrony").

34 W zarządzeniu tymczasowym sąd odsyłający w szczególności stwierdził, że zgoda wymagana na podstawie art. 56 ust. 2 rozporządzenia została wydana przez organ centralny dla Anglii i Walii i nie jest niezgodna z przepisami rozporządzenia ani ustawy. Sąd ten podkreślił, że z uwagi na pilny charakter sprawy kwestia ewentualnego przeprowadzenia w Anglii i Walii postępowania w celu uznania i stwierdzenia wykonalności zarządzenia o umieszczeniu dziecka poza rodziną na podstawie rozporządzenia nie została rozstrzygnięta.

35 Na podstawie tego postanowienia HSE przekazał S.C. do Anglii na zasadzie pobytu przymusowego, w celu zapewnienia jej ochrony, i dziecko od tamtej pory nadal tam przebywa. W chwili przekazania HSE nie domagał się wydania zaświadczenia stwierdzającego wykonalność zarządzenia o umieszczeniu dziecka poza rodziną w Zjednoczonym Królestwie.

Postępowanie toczące się przed sądem odsyłającym

36 Sąd odsyłający stwierdził, że wszystkie podmioty uczestniczące w postępowaniu – z wyjątkiem samego dziecka – zgadzają się co do tego, że umieszczenie w zamkniętej placówce odpowiada jego specyficznym potrzebom. Jednak w obliczu uwag stron oraz przedłożonych dowodów sąd odsyłający powziął wątpliwości w niektórych kwestiach.

37 Po pierwsze, sąd odsyłający uważa, że należy rozstrzygnąć kwestię, czy postanowienie z dnia 2 grudnia 2011 r. wchodzi w zakres zastosowania rozporządzenia, jako że dotyczy ono środka wiążącego się z pozbawieniem wolności.

38 Po drugie, zdaniem sądu odsyłającego przedłożone mu dowody nie wskazują w sposób wyraźny, który konkretny podmiot jest wprost wyznaczony w prawie angielskim jako „właściwy organ" w rozumieniu art. 56 rozporządzenia.

39 W oświadczeniu przedłożonym sądowi odsyłającemu organ centralny dla Anglii i Walii oświadczył bowiem, że nie jest on „organem właściwym" w rozumieniu art. 56 rozporządzenia oraz że nie istnieje organ właściwy wyznaczony dla celów tego rozporządzenia, a funkcję tę mogą pełnić różne podmioty.

40 Sąd odsyłający wskazuje, że w praktyce wydaje się, iż zgoda wymagana na podstawie wskazanego artykułu pochodzi od zakładu, w którym dziecko powinno zostać umieszczone. W sytuacji gdy sąd jednego państwa członkowskiego może zarządzić umieszczenie dziecka w zakładzie położonym w innym państwie członkowskim i gdy ten właśnie zakład jest „organem właściwym", zdaniem sądu odsyłającego może dojść do konfliktu interesów, gdyż zakład ten mógłby czerpać korzyści z umieszczenia w nim dziecka. Sąd odsyłający zauważa, że zdaniem biegłego, którego opinii zasięgnął, zgoda wymagana w art. 56 rozporządzenia powinna pochodzić od instytucji publicznej.

41 Po trzecie, sąd odsyłający zastanawia się nad uznaniem i stwierdzeniem wykonalności postanowienia o umieszczeniu S.C. w placówce.

42 Sąd ten wskazuje, że gdyby postępowanie w sprawie uznania i stwierdzenia wykonalności orzeczenia o umieszczeniu dziecka poza rodziną miało zostać wszczęte i zakończone przed umieszczeniem dziecka przez jedno państwo członkowskie w innym państwie członkowskim, w praktyce mogłoby to powodować – w pilnych wypadkach – pozbawienie rozporządzenia jego skuteczności. W przeciwnej sytuacji, gdyby dziecko zostało umieszczone w zakładzie wezwanego państwa członkowskiego przed zakończeniem tego postępowania i gdyby postanowienie o umieszczeniu poza rodziną nie mogło wywoływać skutków przed tym zakończeniem, mogłoby dojść do naruszenia interesów dziecka, w szczególności w zakresie jego ochrony.

43 Sąd odsyłający, mając na uwadze przedstawione mu dowody, zastanawia się, czy właściwe organy Zjednoczonego Królestwa mogą zgodnie z prawem podejmować środki na podstawie postanowienia z dnia 2 grudnia 2011 r., w szczególności zanim zostanie stwierdzona wykonalność tego postanowienia. Gdyby sądy angielskie mogły podejmować takie środki wyłącznie w ramach środków tymczasowych i zabezpieczających na podstawie art. 20 rozporządzenia, oznaczałoby to, że ważne decyzje dotyczące ochrony S.C. mogłyby być zastosowane – na długi okres i w krytycznym momencie w świetle jej umieszczenia w placówce i przymusowego pobytu – przez sąd, na którego obszarze właściwości znajduje się jej miejsce zwykłego pobytu. Taka sytuacja byłaby sprzeczna z jednym z podstawowych celów rozporządzenia.

44 Sąd odsyłający zastanawia się, jak powinien postąpić w sytuacji, gdyby okazało się, że przymusowy pobyt nie jest zgodny z rozporządzeniem i że w związku z tym S.C. mogłaby zwyczajnie opuścić zakład, w którym obecnie przymusowo przebywa, podczas gdy wszystkie podmioty biorące udział w postępowaniu, oprócz samego dziecka, są zgodne co do faktu, że czasowe pozostanie w tej placówce leży w jego nadrzędnym interesie.

45 Po czwarte, według sądu odsyłającego z przedstawionych dowodów wynika, że przy wydawaniu każdego kolejnego postanowienia o przedłużeniu przymusowego pobytu dziecka w celu zapewnienia mu ochrony może być potrzebne uzyskanie nowej zgody na podstawie art. 56 rozporządzenia, nowy wniosek o uznanie i o stwierdzenie wykonalności orzeczenia o umieszczeniu poza rodziną.

46 Zdaniem sądu odsyłającego narzucenie takich wymogów przy wydawaniu kolejnych postanowień miałoby poważne skutki dla praktycznego i skutecznego wykonania postanowień sądu odsyłającego lub dla ciągłości umieszczenia dzieci takich jak S.C. poza rodziną. Obowiązek uzyskania nowej zgody oraz nowego uznania i stwierdzenia wykonalności dla każdego z kolejnych postanowień postawiłby pod znakiem zapytania cel tego systemu umieszczania poza rodziną.

47 W celu oceny, jaki jest najlepszy sposób ochrony interesu dziecka w sprawie głównej, oraz w celu podjęcia decyzji co do przedłużenia jego umieszczenia w zamkniętej placówce położonej w Anglii High Court postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy orzeczenie dotyczące zatrzymania dziecka przez określony czas w innym państwie członkowskim w ośrodku świadczącym terapeutyczną i wychowawczą opiekę objęte jest przedmiotowym zakresem zastosowania rozporządzenia […]?

2) W przypadku odpowiedzi twierdzącej na pytanie pierwsze, czy powstają jakieś obowiązki, a jeżeli tak, to jakie, na podstawie art. 56 rozporządzenia […] w odniesieniu do charakteru konsultacji i mechanizmu zgody w celu zapewnienia skutecznej ochrony dziecka, które ma zostać zatrzymane w takich okolicznościach?

3) Czy jeżeli sąd państwa członkowskiego przewiduje umieszczenie dziecka przez określony czas w ośrodku opiekuńczym w innym państwie członkowskim i uzyskał on na to zgodę tego państwa członkowskiego na podstawie art. 56 rozporządzenia […], to orzeczenie sądu zarządzające

umieszczenie dziecka przez określony czas w ośrodku opiekuńczym w innym państwie członkowskim powinno zostać uznane, a jego wykonalność powinna zostać stwierdzona w tym innym państwie członkowskim jako warunek wstępny umieszczenia?

4) Czy orzeczenie sądu zarządzające umieszczenie dziecka przez określony czas w ośrodku opiekuńczym w innym państwie członkowskim, na które owo państwo członkowskie wyraziło zgodę na podstawie art. 56 rozporządzenia […], ma jakiekolwiek skutki prawne w tym innym państwie członkowskim przed orzeczeniem o uznaniu i wykonalności po zakończeniu postępowania w sprawie jego uznania i wykonania?

5) Jeżeli postanowienie sądu nakazujące umieszczenie dziecka przez określony czas w ośrodku opiekuńczym położonym w innym państwie członkowskim na podstawie art. 56 rozporządzenia […] jest ponownie wydawane na czas określony, to czy zgoda innego państwa członkowskiego, o której mowa w [tym] art. 56, musi być każdorazowo uzyskiwana w przypadku wydawania kolejnego nowego postanowienia?

6) Jeżeli orzeczenie sądu zarządzające umieszczenie dziecka przez określony czas w ośrodku opiekuńczym położonym w innym państwie członkowskim na podstawie art. 56 rozporządzenia […] jest ponownie wydawane na dalszy określony czas, to czy orzeczenie to powinno zostać uznane, a jego wykonalność stwierdzona przy okazji każdego takiego nowego postanowienia?”.

W przedmiocie trybu pilnego

48 High Court zwrócił się z wnioskiem o rozpoznanie niniejszego odesłania prejudycjalnego w trybie pilnym przewidzianym w art. 104b regulaminu postępowania.

49 W uzasadnieniu wniosku sąd odsyłający, po pierwsze, wskazuje, że sprawa dotyczy dziecka zatrzymanego wbrew jego woli, w celu zapewnienia mu ochrony, w zamkniętej placówce opiekuńczej. Po drugie, wyjaśnia, że chodzi też o postępowanie dotyczące pieczy nad dzieckiem, którego miejscem zwykłego pobytu jest Irlandia i które zostało przez ten sąd umieszczone w zakładzie zamkniętym położonym na terytorium innego państwa członkowskiego, a jego własna jurysdykcja w tej sprawie zależy od możliwości zastosowania rozporządzenia w tym postępowaniu w sprawie umieszczenia poza rodziną, a w konsekwencji od odpowiedzi na przedłożone pytania. W odpowiedzi na wezwanie do przedstawienia wyjaśnień sąd ten podkreślił, że sytuacja dziecka wymaga zastosowania pilnych środków. Dziecko niedługo osiągnie pełnoletność i nie będzie dłużej podlegać właściwości sądu odsyłającego w dziedzinie ochrony dzieciństwa, a jego stan wymaga umieszczenia w zamkniętej placówce na krótki okres oraz wdrożenia programu obejmującego nadzorowaną i stopniowo zwiększaną swobodę, co powinno umożliwić umieszczenie dziecka w rodzinie w Anglii.

50 W tych okolicznościach, zgodziwszy się z propozycją sędziego sprawozdawcy i po wysłuchaniu rzecznik generalnej, druga izba Trybunału postanowiła w dniu 29 lutego 2012 r. uwzględnić wniosek sądu krajowego o rozpoznanie odesłania prejudycjalnego w trybie pilnym.

Uwagi wstępne

51 Jednocześnie z wystąpieniem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym sąd odsyłający nakazał HSE zwrócić się o pomoc do High Court of Justice (England & Wales), Family Division (Zjednoczone Królestwo), na podstawie art. 20 rozporządzenia w celu zapewnienia objęcia opieką i rzeczywistego utrzymania dziecka w zamkniętym zakładzie w Anglii w oczekiwaniu na rozstrzygnięcie Trybunału w niniejszej sprawie.

52 W dniu 24 lutego 2012 r. HSE wystąpił do High Court of Justice (England & Wales), Family Division, z wnioskiem o zastosowanie środków tymczasowych i zabezpieczających na podstawie art. 20 rozporządzenia w odniesieniu do umieszczenia S.C. poza rodziną w Anglii. Tego samego dnia ten ostatni sąd uwzględnił złożony wniosek. W szczególności w trybie zarządzenia tymczasowego orzekł on, że do czasu odmiennej decyzji Trybunału S.C. powinna przebywać w zamkniętej placówce w Anglii w celu uzyskania tam niezbędnej opieki i pomocy oraz że dyrektor i personel tego zakładu mają prawo podejmowania niezbędnych środków, w tym, w razie konieczności i w rozsądnym zakresie, środków przymusu w celu zatrzymania S.C. lub spowodowania jej powrotu do placówki.

53 HSE wniósł również o to, by orzeczenie sądu odsyłającego z dnia 2 grudnia 2011 r. o umieszczeniu S.C. w zamkniętym zakładzie położonym w Anglii zostało uznane za wykonalne w Zjednoczonym Królestwie w odniesieniu do S.C., reprezentowanej przez jej opiekuna, A.C. oraz lokalny organ, któremu podlega ta zamknięta placówka. Wniosek ten został złożony w dniu 24 lutego 2012 r.

54 Postanowieniem z dnia 8 marca 2012 r. High Court of Justice (England & Wales), Family Division, stwierdził, że orzeczenie sądu odsyłającego z dnia 2 grudnia 2011 r. jest zarejestrowane i wykonalne w Anglii i Walii zgodnie z art. 28 ust. 2 rozporządzenia. Zawiadomienie o zarejestrowaniu zostało wysłane HSE, by ten doręczył je stronom postępowania przed sądem krajowym.

55 W odpowiedzi na wezwanie przez Trybunał do złożenia wyjaśnień sąd odsyłający wskazał, że umieszczenie poza rodziną zarządzone postanowieniem z dnia 2 grudnia 2011 r. wielokrotnie przedłużał, mianowicie postanowieniami z dnia 6, 9, 16 i 21 grudnia 2011 r., 11, 23 i 27 stycznia 2012 r., 3, 7, 9, 16, i 24 lutego 2012 r. oraz 9 marca tego samego roku.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania pierwszego

56 Poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, czy orzeczenie sądu państwa członkowskiego przewidujące umieszczenie dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej położonej w innym państwie członkowskim, wiążące się – w celu zapewnienia ochrony – z pozbawieniem go wolności przez określony czas, wchodzi w materialny zakres zastosowania rozporządzenia.

57 Z motywu 5 rozporządzenia wynika, że w celu zapewnienia równego traktowania wszystkich dzieci rozporządzenie to obejmuje wszystkie orzeczenia w sprawach odpowiedzialności rodzicielskiej, łącznie ze środkami mającymi na celu ochronę dziecka (wyrok z dnia 27 listopada 2007 r. w sprawie C-435/06 C, Zb.Orz. s. I-10141, pkt 47, 48).

58 Artykuł 1 ust. 1 lit. b) rozporządzenia stanowi, że ma ono zastosowanie w sprawach cywilnych dotyczących „przyznawania, wykonywania, przekazywania, pełnego lub częściowego pozbawienia odpowiedzialności rodzicielskiej".

59 Artykuł 2 ust. 7 rozporządzenia definiuje „odpowiedzialność rodzicielską" jako „ogół praw i obowiązków, które zostały przyznane osobie fizycznej lub prawnej orzeczeniem, z mocy prawa lub poprzez prawnie wiążące porozumienie, dotyczących osoby lub majątku dziecka". Pojęcie to, definiowane szeroko (ww. wyrok w sprawie C, pkt 49), obejmuje w szczególności „pieczę na dzieckiem oraz prawo do osobistej styczności z dzieckiem", przy czym piecza nad dzieckiem obejmuje, zgodnie z art. 2 ust. 9 rozporządzenia, prawa i obowiązki związane z opieką nad osobą dziecka, w szczególności prawo do określania miejsca pobytu dziecka. Zgodnie z art. 2 ust. 8 rozporządzenia podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej oznacza „każdą osobę, na której spoczywa odpowiedzialność rodzicielska za dziecko". Nie ma zatem większego znaczenia okoliczność, że piecza nad dzieckiem została przekazana, jak w sprawie głównej, organowi administracji.

60 Pojęcie spraw cywilnych w rozumieniu art. 1 ust. 1 lit. b) rozporządzenia należy interpretować w ten sposób, że może ono obejmować również środki, które z punktu widzenia prawa państwa członkowskiego należą do instrumentów prawa publicznego (ww. wyrok w sprawie C, pkt 51). I tak, Trybunał orzekł, że zakresem znaczeniowym pojęcia spraw cywilnych w rozumieniu tego przepisu objęte jest orzeczenie o objęciu dziecka opieką i umieszczeniu go w rodzinie zastępczej zamieszkałej w innym państwie członkowskim, jeżeli stanowi ono publicznoprawny środek ochrony dziecka (wyrok z dnia 2 kwietnia 2009 r. w sprawie C-523/07 A, Zb.Orz. s. I-2805, pkt 29).

61 Wymieniony art. 1 przewiduje w ust. 2 lit. d), że sprawy te mogą dotyczyć „umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej lub w placówce opiekuńczej".

62 Podobnie art. 56 rozporządzenia wprost wymienia umieszczenie dziecka w placówce opiekuńczej w innym państwie członkowskim.

63 Oczywiście art. 1 ust. 2 lit. d) oraz art. 56 rozporządzenia nie zawierają wyraźnego odniesienia do orzeczeń sądów jednego państwa o umieszczeniu dziecka w placówce w innym państwie członkowskim, gdy takie umieszczenie obejmuje pewien okres pozbawienia wolności w celach terapeutycznych i wychowawczych. Okoliczność ta nie może jednak wyłączyć tych orzeczeń z zakresu zastosowania rozporządzenia. Z pkt 30 ww. wyroku w sprawie C wynika bowiem, że wyliczenie zawarte w art. 1 ust. 2 rozporządzenia nie jest wyczerpujące i że ma charakter przykładowy, na co wskazuje użycie wyrażenia „w szczególności".

64 Jak wskazały wszystkie strony i rządy, które przedłożyły uwagi Trybunałowi, pojęcie umieszczenia w placówce opiekuńczej należy rozumieć w ten sposób, że obejmuje ono umieszczenie w placówce zamkniętej. Każda inna interpretacja pozbawiłaby bowiem korzyści płynących z rozporządzenia dzieci szczególnie narażone na krzywdę, które wymagają takiego umieszczenia w placówce, oraz byłaby sprzeczna z celem rozporządzenia wyrażonym w motywie 5, to jest z zapewnieniem równego traktowania wszystkich dzieci.

65 Wyłączenia z zakresu zastosowania rozporządzenia są przewidziane w jego art. 1 ust. 3. W pkt g) przepis ten wprowadza wyłączenie z zakresu zastosowania rozporządzenia jedynie w odniesieniu do „środków podejmowanych w wyniku przestępstw popełnionych przez dzieci" i w konsekwencji do środków związanych z przymusowym pobytem dziecka, stanowiącym karę za popełnienie przestępstwa. Wynika stąd, że umieszczenie w placówce połączone ze środkami polegającymi na pozbawieniu wolności wchodzi w zakres zastosowania rozporządzenia, jeżeli umieszczenie to zostało zarządzone w celu ochrony dziecka, a nie jego ukarania.

66 W konsekwencji na pytanie pierwsze należy odpowiedzieć w ten sposób, że orzeczenie sądu jednego państwa członkowskiego o umieszczeniu dziecka w zamkniętej placówce opiekuńczo-wychowawczej położonej w innym państwie członkowskim, które to umieszczenie wiąże się z pozbawieniem wolności na określony czas w celu ochrony tego dziecka, wchodzi w materialny zakres zastosowania rozporządzenia.

W przedmiocie pytania drugiego

67 Poprzez pytanie drugie sąd odsyłający zmierza do ustalenia, jaki jest zakres obowiązków wynikających z art. 56 rozporządzenia w odniesieniu do charakteru konsultacji i mechanizmu zgody na umieszczenie dziecka poza rodziną, jeżeli, jak w sprawie głównej, umieszczenie to wiąże się z pozbawieniem wolności.

68 Sąd odsyłający zasadniczo uważa, że dokonywanie oceny tła zgody na umieszczenie wydanej w innym państwie członkowskim nie należy do sądu państwa członkowskiego. Skoro niniejsza sprawa dotyczy ochrony nadrzędnego interesu dziecka umieszczonego w zamkniętej placówce w państwie

członkowskim innym niż państwo sądu, który zamierzał zarządzić umieszczenie, i którego sytuacja wiąże się ze szczególnym narażeniem na krzywdę, sąd ten zastanawia się, czy – w świetle Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „kartą") – art. 56 należy interpretować w ten sposób, że nakłada on na każdy sąd jednego państwa członkowskiego zarządzający umieszczenie dziecka w placówce położonej w innym państwie członkowskim obowiązek upewnienia się, że sąd ten otrzymał ważną zgodę właściwego organu tego państwa członkowskiego.

69 W tym kontekście sąd ten zmierza do ustalenia, czy właściwym organem dla udzielenia zgody powinien być podmiot wyraźnie wyznaczony na podstawie aktu państwa członkowskiego, któremu podmiot ten podlega, będący w stanie upewnić się, że została przeprowadzona niezależna ocena w kwestii ustalenia, czy zamieszczone umieszczenie poza rodziną zapewni dziecku właściwą opiekę i ochronę oraz czy będzie zgodne z jego nadrzędnym interesem. Sąd odsyłający w każdym razie uważa, że właściwym organem nie może być placówka, w której planowane jest umieszczenie dziecka.

70 W tej kwestii należy zauważyć, że w art. 56 ust. 1 rozporządzenia wskazano, iż istnieje obowiązek skonsultowania się z organem centralnym państwa wezwanego lub z innym właściwym organem w tym państwie członkowskim, jeżeli w tym państwie członkowskim wymagana jest interwencja organu publicznego w sprawach krajowych dotyczących umieszczenia dziecka poza rodziną. Jeżeli interwencja taka nie jest wymagana, na podstawie art. 56 ust. 4 rozporządzenia organ właściwy ma obowiązek powiadomienia o tym organu centralnego państwa wezwanego lub innego właściwego organu tego państwa członkowskiego.

71 W niniejszej sprawie rząd Zjednoczonego Królestwa wskazał, że interwencja organu publicznego jest wymagana w sprawach krajowych dotyczących umieszczenia dziecka poza rodziną, które to sprawy są zresztą porównywalne ze sprawą główną.

72 Zgodnie z art. 56 ust. 2 rozporządzenia orzeczenie o umieszczeniu dziecka w innym państwie członkowskim może zostać wydane jedynie w sytuacji, gdy „właściwy organ" państwa wezwanego wyraził zgodę na takie umieszczenie.

73 Ze sformułowania „organ centralny lub inny właściwy organ" zawartego w art. 56 ust. 1 rozporządzenia wynika, że organ centralny może być organem właściwym. Pojęcie organu właściwego z art. 56 ust. 2 rozporządzenia oznacza więc bądź „organ centralny", bądź każdy „inny organ właściwy" w rozumieniu art. 56 ust. 1. Wynika stąd, że art. 56 rozporządzenia pozwala na wprowadzenie w tej dziedzinie zdecentralizowanego systemu obejmującego większą liczbę organów właściwych.

74 Artykuł 56 rozporządzenia należy odczytywać w związku z art. 53–55 tego aktu.

75 I tak, art. 53 rozporządzenia przewiduje wyznaczenie przez każde państwo członkowskie organu centralnego, który pomaga w stosowaniu rozporządzenia, oraz określa jego właściwość miejscową i rzeczową. Artykuł 54 tego aktu wymienia ogólne zadania organów centralnych i wskazuje, że podejmują one środki w celu poprawy stosowania rozporządzenia.

76 Artykuł 55 rozporządzenia stanowi, że organy centralne, na wniosek organu centralnego innego państwa członkowskiego albo podmiotu odpowiedzialności rodzicielskiej, współpracują w określonych sprawach, aby osiągnąć cele rozporządzenia. Na podstawie art. 55 pkt d) organy centralne podejmują, bezpośrednio lub za pośrednictwem organów publicznych lub innych podmiotów, wszelkie odpowiednie czynności, by dostarczyć informacje i pomoc, które są niezbędne sądom w celu zastosowania art. 56 rozporządzenia.

77 Poza obowiązkami wymienionymi w art. 53–56 rozporządzenia państwa członkowskie dysponują też uprawnieniami dyskrecjonalnymi co do mechanizmu wyrażania zgody.

78 Artykuł 56 ust. 3 rozporządzenia przewiduje bowiem wprost, że do procedur dotyczących uzyskania zgody stosuje się przepisy prawa krajowego państwa wezwanego.

79 Jak jednak podkreślają w szczególności A.C. oraz Komisja, państwo wezwane powinno czuwać nad tym, by jego przepisy krajowe nie podważały celów rozporządzenia lub nie pozbawiały go jego skuteczności (effet utile).

80 Artykuł 56 ust. 2 rozporządzenia ma na celu z jednej strony umożliwienie właściwym organom państwa wezwanego udzielenia lub odmowy udzielenia zgody na ewentualne przyjęcie dziecka, którego sprawa dotyczy, a z drugiej strony umożliwienie sądom państwa wzywającego upewnienia się – przed wydaniem orzeczenia o umieszczeniu dziecka w placówce – że w państwie wezwanym zostaną podjęte środki zmierzające do umieszczenia dziecka w tym państwie.

81 Jak wynika z samego brzmienia art. 56 ust. 2 rozporządzenia, zgoda na umieszczenie dziecka poza rodziną musi być wydana przez właściwy organ wezwanego państwa członkowskiego, zanim sąd wzywającego państwa członkowskiego wyda orzeczenie o takim umieszczeniu. Obligatoryjność zgody podkreślona jest przez fakt, że art. 23 lit. g) rozporządzenia przewiduje, iż orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej nie uznaje się, jeżeli nie przestrzegano procedur określonych w art. 56.

82 Państwa członkowskie powinny zatem wprowadzić jasne normy i procedury do celów udzielania zgody, o której mowa w art. 56 rozporządzenia, tak aby zapewniona była pewność prawa i szybkość postępowania. W szczególności procedury powinny umożliwić sądowi, który rozważa umieszczenie dziecka poza rodziną, łatwe zidentyfikowanie właściwego organu, a właściwemu organowi – udzielenie bądź odmowę udzielenia zgody w krótkim terminie.

83 W tej kwestii należy podkreślić znaczenie organów centralnych na mocy art. 55 rozporządzenia. Dla realizacji celów rozporządzenia sprawą zasadniczą jest, by organy centralne, na wniosek organu centralnego innego państwa członkowskiego lub podmiotu odpowiedzialności rodzicielskiej, współpracowały, w szczególności w celu zapewnienia, by sądy wzywającego państwa członkowskiego dysponowały pełnymi i jasnymi informacjami dla potrzeb stosowania art. 56 rozporządzenia.

84 Co się tyczy pojęcia organu centralnego państwa członkowskiego do celów wyrażenia zgody na wydane przez sąd innego państwa członkowskiego orzeczenie o umieszczeniu dziecka poza rodziną, należy wskazać, że termin „organ” oznacza co do zasady organ prawa publicznego.

85 Zarówno strony, jak i rządy, które przedstawiły uwagi, zgadzają się z taką interpretacją.

86 Ponadto interpretacja taka wynika z samego brzmienia art. 56 rozporządzenia. Niektóre wersje językowe rozporządzenia wskazują, że zgoda organu państwowego jest wymagana. W innych wersjach językowych tego aktu użyto pojęć sugerujących państwowy charakter podmiotu, do którego należy udzielanie zgody. Dodatkowo art. 56 ust. 1 rozporządzenia wspomina o „organie publicznym”, którego interwencja wymagana jest w tym państwie członkowskim w sprawach krajowych dotyczących umieszczenia dziecka poza rodziną.

87 Należy jednak wziąć pod uwagę rozbieżne koncepcje państw członkowskich w kwestii ustalenia, co podlega prawu publicznemu, gdyż w zakresie procedur udzielania zgody art. 56 ust. 3 rozporządzenia odsyła do prawa krajowego wezwanego państwa członkowskiego.

88 W każdym razie należy wskazać, że sama tylko zgoda pochodząca od placówki przyjmującej dziecko za wynagrodzeniem nie może stanowić zgody właściwego organu w rozumieniu art. 56 ust. 2 rozporządzenia. Niezależna ocena adekwatności proponowanego umieszczenia dziecka poza rodziną jest bowiem zasadniczym środkiem ochrony dziecka, w szczególności jeżeli takie umieszczenie wiąże się z pozbawieniem wolności. Placówka opiekuńcza, która korzysta na umieszczeniu w niej dziecka, nie jest w stanie wypowiedzieć się w tej w kwestii w sposób niezależny.

89 Z uwagi na szczególne okoliczności sprawy głównej, przedstawione w pkt 38–40 niniejszego wyroku, sąd odsyłający zadał sobie pytanie, czy w sytuacji gdy sąd, który rozważa umieszczenie dziecka poza rodziną, oparł się na pozornej zgodzie, nie zdoławszy ustalić, czy pochodziła ona od właściwego organu, możliwe jest usunięcie tego braku, nawet jeżeli umieszczenie w placówce, w interesie dziecka, już nastąpiło.

90 Na rozprawie podkreślono, że pożądane byłoby – w nadrzędnym interesie dziecka – dopuszczenie możliwości usunięcia takiego braku a posteriori, jeżeli zostanie wykazane, że podjęte zostały starania w celu uzyskania zgody, lecz sąd, który zarządził umieszczenie dziecka poza rodziną, nie ma pewności co do tego, czy zgoda wymagana w art. 56 rozporządzenia była wydana przez właściwy organ wezwanego państwa członkowskiego w sposób ważny. Chodziłoby tu więc jedynie o skorygowanie tego czy innego aspektu procedury.

91 I tak, Komisja przytoczyła przykład sytuacji, gdy sąd, który orzekł o umieszczeniu dziecka poza rodziną, uważał, iż dysponuje zgodą wydaną na podstawie art. 56 rozporządzenia, lecz wskutek nieporozumienia wydał orzeczenie wykraczające poza zgodę udzieloną przez właściwy organ wezwanego państwa członkowskiego. W takiej sytuacji Komisja nie widziałaby przeciwwskazań, by rozporządzenie interpretować w ten sposób, że w trakcie postępowania wykonawczego sąd rozpoznający sprawę zawiesi postępowanie i możliwe będzie w tym momencie uzyskanie zgody na podstawie art. 56 rozporządzenia.

92 W tej kwestii istotne jest, by sąd wzywającego państwa członkowskiego – w sytuacji gdy orzekł on o umieszczeniu dziecka poza rodziną w oparciu o pozorną zgodę, lecz informacje dotyczące procedury wyrażenia zgody na podstawie art. 56 rozporządzenia budzą wątpliwości co do tego, czy wymogi z tego artykułu były w pełni przestrzegane – miał on możliwość skorygowania tej sytuacji a posteriori w celu upewnienia się, że zgoda została udzielona w sposób ważny.

93 Natomiast jeżeli konsultacji między zainteresowanymi organami centralnymi lub zgody właściwego organu wezwanego państwa członkowskiego w ogóle nie było, procedurę mającą na celu uzyskanie zgody należy zacząć od początku, a sąd wzywającego państwa członkowskiego powinien wydać nowe orzeczenie o umieszczeniu dziecka poza rodziną po ustaleniu, że zgoda została uzyskana w sposób ważny.

94 Należy jeszcze uściślić, że jeżeli chodzi o sprawę główną, rząd Zjednoczonego Królestwa podał na rozprawie, iż wbrew temu, co wynika z postanowienia odsyłającego, zamknięta placówka, której sprawa dotyczy, nie jest zamkniętą placówką prawa prywatnego i jest zarządzana przez organ lokalny, a zatem zgoda wymagana w art. 56 rozporządzenia została wydana w sposób ważny.

95 Na drugie z przedłożonych pytań należy zatem odpowiedzieć w ten sposób, że zgoda, o której mowa w art. 56 ust. 2 rozporządzenia, powinna zostać udzielona – przed wydaniem orzeczenia o umieszczeniu dziecka poza rodziną – przez właściwy organ prawa publicznego. Nie wystarczy, by zgodę wyraziła placówka, w której dziecko ma zostać umieszczone. W okolicznościach takich jak w sprawie głównej, gdy sąd państwa członkowskiego, który zarządził umieszczenie dziecka w placówce, ma wątpliwości, czy w wezwanym państwie członkowskim zgoda została udzielona w sposób ważny – gdyż nie było możliwe ustalenie w sposób pewny, jaki organ jest w tym ostatnim państwie właściwy – usunięcie braku jest możliwe w celu zapewnienia, że wymóg uzyskania zgody z art. 56 rozporządzenia był w pełni przestrzegany.

W przedmiocie pytań trzeciego i czwartego

96 Poprzez pytania trzecie i czwarte, które należy zbadać łącznie, sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, czy orzeczenie sądu państwa członkowskiego nakazujące przymusowe umieszczenie dziecka w zamkniętej placówce położonej w innym państwie członkowskim powinno – zanim zostanie wykonane w wezwanym państwie członkowskim – zostać uznane i uzyskać stwierdzenie wykonalności w tym państwie członkowskim. Sąd chciałby także ustalić, czy takie orzeczenie o umieszczeniu poza rodziną wywołuje skutki prawne w wezwanym państwie członkowskim, zanim zostanie stwierdzona jego wykonalność.

97 W odpowiedzi na pytania zadane przez Trybunał w trybie art. 24 akapit drugi statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej i art. 54a regulaminu postępowania rząd Zjednoczonego Królestwa wskazał, że postanowienie z dnia 2 grudnia 2011 r. zostało zarejestrowane, a jego wykonalność stwierdzona w Zjednoczonym Królestwie postanowieniem High Court of Justice (England & Wales), Family Division, Principal Registry (Zjednoczone Królestwo), z dnia 8 marca 2012 r.

98 HSE, S.C., A.C., Irlandia i rząd niemiecki podnoszą, że art. 21 rozporządzenia wprowadza domniemanie uznania orzeczeń wydanych przez sądy jednego z państw członkowskich we wszystkich państwach członkowskich. Podobnie, skoro sąd jednego z państw członkowskich rozważał umieszczenie na określony czas małoletniego dziecka w placówce położonej w innym państwie członkowskim i uzyskał zgodę tego państwa stosownie do art. 56 rozporządzenia, składanie wniosku o stwierdzenie wykonalności takiego orzeczenia o umieszczeniu dziecka poza rodziną nie zawsze musi być konieczne, by orzeczenie to mogło wywoływać skutki w wezwanym państwie członkowskim, w tym również w sytuacji takiej jak ta, której dotyczy sprawa główna.

99 Rząd Zjednoczonego Królestwa i Komisja uważają natomiast, że takie orzeczenie nie wywołuje żadnego skutku, dopóki sąd wezwanego państwa członkowskiego nie stwierdzi jego wykonalności.

W przedmiocie uznania

100 Zgodnie z art. 21 rozporządzenia orzeczenie wydane w jednym państwie członkowskim jest uznawane w innych państwach członkowskich bez potrzeby przeprowadzania specjalnego postępowania.

101 Jak wynika z motywu 2 rozporządzenia, zasada wzajemnego uznawania orzeczeń sądowych jest podstawą dla stworzenia prawdziwej przestrzeni sprawiedliwości (wyrok z dnia 15 lipca 2010 r. w sprawie C-256/09 Purrucker, Zb.Orz. s. I-7353, pkt 70).

102 Zgodnie z motywem 21 rozporządzenia uznawanie to powinno opierać się na zasadzie wzajemnego zaufania.

103 To właśnie wzajemne zaufanie umożliwiło ustanowienie obligatoryjnego systemu jurysdykcji, do którego poszanowania zobowiązane są wszystkie sądy państw członkowskich objętych zakresem obowiązywania rozporządzenia, i stosownie do tego odstąpienie państw członkowskich od ich przepisów krajowych w dziedzinie uznawania orzeczeń i nadawania exequatur na rzecz uproszczonego mechanizmu uznawania i wykonywania orzeczeń wydanych w sprawach z zakresu odpowiedzialności rodzicielskiej (ww. wyrok w sprawie Purrucker, pkt 72). Jak uściślono w art. 24 rozporządzenia, sądy innych państw członkowskich nie mogą kontrolować oceny, jakiej dokonał pierwszy sąd w przedmiocie własnej jurysdykcji. Ponadto art. 26 rozporządzenia przewiduje, że orzeczenie nie może być w żadnym wypadku przedmiotem kontroli merytorycznej.

104 Podstawy nieuznania orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej są enumeratywnie wymienione w art. 23 rozporządzenia. Zgodnie z art. 23 lit. g) orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej nie uznaje się, jeżeli nie przestrzegano procedur określonych w art. 56.

105 Wydane przez sąd jednego państwa członkowskiego orzeczenie o umieszczeniu dziecka w placówce położonej w innym państwie członkowskim korzysta z uznania w tym ostatnim państwie, chyba że i do czasu gdy w tym innym państwie członkowskim zostanie wydane orzeczenie o nieuznaniu.

106 Z akt sprawy nie wynika, by zainteresowany podmiot zażądał, na podstawie art. 21 ust. 3 rozporządzenia, wydania orzeczenia o nieuznaniu orzeczenia o umieszczeniu w placówce.

W przedmiocie potrzeby stwierdzenia wykonalności

107 Zgodnie z art. 28 ust. 1 rozporządzenia „orzeczenie w sprawie wykonywania odpowiedzialności rodzicielskiej wobec dziecka wydane w jednym państwie członkowskim oraz w tym państwie wykonalne i które zostało doręczone jest wykonywane w innym państwie członkowskim, jeżeli jego wykonalność w tym państwie została stwierdzona na wniosek którejkolwiek zainteresowanej strony”.

108 Jeżeli chodzi o Zjednoczone Królestwo, to zgodnie z art. 28 ust 2 rozporządzenia zarejestrowanie orzeczenia w celu wykonania w Anglii i Walii, w Szkocji lub w Irlandii Północnej, w zależności od miejsca, w którym orzeczenie ma być wykonane, zastępuje stwierdzenie wykonalności.

109 S.C. podniosła, że rozporządzenie nie wymaga w sposób generalny, by środek przymusu w odniesieniu do dziecka musiał uzyskać stwierdzenie wykonalności. Takie stwierdzenie wykonalności jest jej zdaniem wymagane jedynie do celów przymusowego wykonania orzeczenia dotyczącego dorosłych. Tymczasem w sprawie głównej zarówno opiekun, jak i matka S.C., która jest stroną postępowania, wyrazili zgodę na umieszczenie dziecka poza rodziną. Rząd niemiecki zajął podobne stanowisko, podnosząc, że środki mające na celu zapewnienie wykonania orzeczenia wydanego wbrew woli dziecka nie mieszczą się w pojęciu wykonania.

110 W tej kwestii należy przypomnieć, że orzeczenie o umieszczeniu dziecka w zamkniętej placówce należy do orzeczeń w przedmiocie wykonywania odpowiedzialności rodzicielskiej. W sprawie głównej dziecko nie zgadza się z rozstrzygnięciem wymiaru sprawiedliwości nakazującym umieszczenie go w takiej placówce, ponieważ wbrew swej woli zostało ono pozbawione wolności. Sąd odsyłający podkreśla ponadto, że gdyby S.C. miała uciec z zamkniętej placówki, w której została umieszczona, konieczna byłaby pomoc organów Zjednoczonego Królestwa w celu przymusowego doprowadzenia jej do tej placówki w celu zapewnienia jej ochrony.

111 Orzeczenie o umieszczeniu w zamkniętej placówce dotyka prawa podstawowego do wolności, które art. 6 karty przyznaje „każdemu”, a więc również „małoletniemu”.

112 Należy dodać, że w sytuacji gdy na umieszczenie dziecka w zamkniętej placówce zgodziły się podmioty wykonujące odpowiedzialność rodzicielską, stanowisko tych podmiotów może ulec zmianie stosownie do zmiany okoliczności.

113 Wynika stąd, że w celu zapewnienia prawidłowego funkcjonowania systemu objętego rozporządzeniem przymusowe wykonanie w stosunku do dziecka orzeczenia sądu państwa członkowskiego o umieszczeniu go w zamkniętej placówce w innym państwie członkowskim zakłada, że orzeczenie uzyskało stwierdzenie wykonalności w tym ostatnim państwie.

114 Sąd odsyłający, jak również HSE, S.C., Irlandia i rząd niemiecki zwracają jednak uwagę na swoje zaniepokojenie – w obliczu szczególnie pilnego charakteru sprawy głównej – utratą czasu nieuniknioną przy przeprowadzaniu postępowania w sprawie stwierdzenia wykonalności. Umieszczenie dziecka poza rodziną w Anglii zostało wzięte pod uwagę wyłącznie wobec braku możliwości odpowiedniego umieszczenia dziecka w Irlandii i nie mogło być dłużej opóźniane z uwagi na znaczące ryzyko uszkodzenia ciała dziecka, którego sprawa dotyczy.

115 Ich argumentacja opiera się zasadniczo na założeniu, że wykonanie w jednym państwie członkowskim umieszczenia dziecka poza rodziną zarządzonego w innym państwie członkowskim nie może – z uwagi na pilny charakter oraz nadrzędny interes dziecka – być uzależnione od stwierdzenia przez wezwane państwo członkowskie wykonalności orzeczenia o umieszczeniu wydanym w państwie wzywającym. Wymóg stwierdzenia wykonalności zagraża ich zdaniem skuteczności umieszczania dzieci poza rodziną w sytuacjach transgranicznych.

116 Należy wskazać, że prawodawca Unii w sekcji 4 rozdziału III rozporządzenia wyraźnie zrezygnował – ze względów szybkości postępowania – z nałożenia obowiązku uzyskania stwierdzenia wykonalności dla dwóch kategorii orzeczeń, to jest dla niektórych orzeczeń dotyczących prawa do styczności z dzieckiem i dla niektórych orzeczeń nakazujących powrót dziecka. Stwierdzenie to zastąpione jest w pewnym zakresie zaświadczeniem sądu pochodzenia, które w tych sytuacjach powinno być dołączone do orzeczenia sądowego wydanego w jednej z tych kategorii.

117 W konsekwencji wydanie zaświadczenia w państwie członkowskim pochodzenia, wspomniane w art. 42 ust. 1 rozporządzenia, jest uznawane i automatycznie wykonalne w innym państwie członkowskim i nie jest możliwe sprzeciwienie się jego uznaniu (wyrok z dnia 22 grudnia 2010 r. w sprawie C-491/10 PPU Aguirre Zarraga, Zb.Orz. s. I-14247, pkt 48).

118 Z rozporządzenia wynika, że tylko dwie wyraźnie wskazane kategorie orzeczeń mogą – pod pewnymi warunkami – być wprowadzone do wykonania w innym państwie członkowskim, mimo iż nie uzyskano stwierdzenia ich wykonalności. W konsekwencji w odniesieniu do innych orzeczeń wydanych w sprawach z zakresu odpowiedzialności rodzicielskiej, które powinny być wykonane w innym państwie członkowskim, procedura exequatur powinna być przeprowadzona.

119 Okoliczności cechujące się szczególną pilnością nie mogą więc same w sobie skutkować tym, by środki wykonawcze w innym państwie członkowskim opierały się na orzeczeniu nakazującym umieszczenie w zamkniętej placówce, którego wykonalność nie została jeszcze stwierdzona.

120 Procedura wyrażania zgody z art. 56 ust. 2 rozporządzenia nie może zastąpić stwierdzenia wykonalności. Te dwa postępowania mają bowiem odmienne cele. Podczas gdy zgoda w rozumieniu tego przepisu ma na celu usunięcie przeszkód, jakie mogą zagrozić transgranicznemu umieszczeniu dziecka, stwierdzenie wykonalności ma umożliwić wykonanie orzeczenia o umieszczeniu w zamkniętej placówce. Ponadto art. 56 rozporządzenia nie wymaga interwencji sądu, gdyż organem właściwym może być instytucja administracyjna.

121 Niezależnie od zmian, jakie prawodawca Unii ewentualnie mógłby zdecydować się wprowadzić do rozporządzenia, by wyjść naprzeciw zaniepokojeniu – wyrażonemu przez znaczną część zainteresowanych podmiotów w ich uwagach przedstawionych na rozprawie – utratą czasu nieuniknioną przy przeprowadzaniu postępowania w sprawie stwierdzenia wykonalności, należy na koniec zbadać, jakie możliwości uzyskania skutecznych rozwiązań istnieją w rozporządzeniu w sytuacji transgranicznego umieszczenia dziecka poza rodziną wymagającego szczególnie szybkiego działania, które to możliwości pozwolą na zapewnienie skuteczności (effet utile) oraz prawidłowego funkcjonowania rozporządzenia.

122 W tej kwestii z art. 31 ust. 1 rozporządzenia wynika, że sąd rozpoznający wniosek wydaje orzeczenie niezwłocznie, przy czym ani osoba, przeciwko której ma być uzyskane wykonanie, ani dziecko nie mają możliwości złożenia w tym stadium postępowania jakiegokolwiek oświadczenia dotyczącego wniosku. Wniosek może być oddalony tylko z powodu wystąpienia jednej z przyczyn nieuznania przewidzianych w art. 22–24.Orzeczenie nie może być w żadnym wypadku przedmiotem kontroli merytorycznej.

123 Artykuł 33 rozporządzenia stanowi, że każda ze stron może wnieść środek zaskarżenia od orzeczenia rozstrzygającego o wniosku o stwierdzenie wykonalności w ciągu miesiąca od jego doręczenia. Środek odwoławczy od klauzuli wykonalności musi być wniesiony w ciągu miesiąca od jej doręczenia. Jeżeli strona, przeciwko której ma być uzyskane wykonanie, ma zwykły pobyt w państwie członkowskim innym niż to, w którym nastąpiło stwierdzenie wykonalności, termin do wniesienia środka zaskarżenia wynosi dwa miesiące i biegnie od dnia doręczenia. Artykuł 34 rozporządzenia przewiduje, że orzeczenie wydane w następstwie rozpoznania środka zaskarżenia może być zaskarżone tylko w drodze postępowań, o których mowa w wykazie przekazanym Komisji zgodnie z art. 68 rozporządzenia przez każde z państw członkowskich.

124 Na rozprawie podkreślono, że czas trwania postępowań, o których mowa w art. 33 i 34 rozporządzenia, może być znaczny i może w ten sposób negatywnie wpływać na skuteczność (effet utile) tego rozporządzenia.

125 W tej kwestii trzeba zauważyć, że – jak wskazała rzecznik generalna w swoim stanowisku i co zaproponowała Komisja na rozprawie – w celu uniknięcia sytuacji, w której zawieszający skutek środka zaskarżenia na orzeczenie stwierdzające wykonalność mógłby zagrozić niezwłoczności, o której mowa w art. 31 rozporządzenia, wykładni rozporządzenia należy dokonywać w ten sposób, że orzeczenie o umieszczeniu dziecka poza rodziną staje się wykonalne z chwilą stwierdzenia jego wykonalności przez sąd wezwanego państwa członkowskiego zgodnie z tymże art. 31.

126 Brzmienie rozporządzenia nie stoi na przeszkodzie takiej wykładni. Jego art. 28 ust. 1 stanowi bowiem, że orzeczenie dotyczące wykonywania odpowiedzialności rodzicielskiej wydane w jednym państwie członkowskim jest wykonywane w innym państwie członkowskim, jeżeli jego wykonalność w tym państwie została stwierdzona na wniosek którejkolwiek zainteresowanej strony.

127 Dla potrzeb wykładni i stosowania rozporządzenia należy ustosunkować się do kryterium nadrzędnego interesu dziecka z uwzględnieniem art. 24 karty. Nadrzędny interes dziecka może zatem wymagać – w wyjątkowo pilnych przypadkach transgranicznego umieszczania dziecka poza rodziną – dopuszczenia elastycznego rozwiązania na czas trwania procedury exequatur, jeśli wobec braku takiego rozwiązania realizacja celu leżącego u podstaw orzeczenia o transgranicznym umieszczeniu byłaby zagrożona wskutek upływu czasu.

128 Trybunał orzekł już zresztą, że – inaczej niż w przypadku opisanej w art. 33–35 rozporządzenia procedury dotyczącej wniosku o stwierdzenie wykonalności – wykonalność orzeczeń wydanych na zasadach przewidzianych w sekcji 4 rozdziału III (prawo do styczności z dzieckiem i powrót dziecka) może być stwierdzona przez sąd państwa pochodzenia niezależnie od wszelkiej możliwości zaskarżenia – czy to w państwie członkowskim pochodzenia, czy to w państwie wykonania (wyrok z dnia 11 lipca 2008 r. w sprawie C-195/08 PPU Rinau, Zb.Orz. s. I-5271, pkt 84).

129 Z powyższych rozważań wynika, że orzeczenie sądu wezwanego państwa członkowskiego dotyczące wniosku o stwierdzenie wykonalności powinno być wydane – by nie pozbawiać rozporządzenia jego skuteczności (effet utile) – szczególnie szybko, a środki zaskarżenia wnoszone na takie orzeczenie sądu wezwanego państwa członkowskiego nie mogą mieć skutku zawieszającego.

130 Ponadto art. 20 ust. 1 rozporządzenia przewiduje, że sądy państwa członkowskiego, w którym znajduje się dziecko, są uprawnione pod pewnymi warunkami do ustanawiania środków tymczasowych, łącznie ze środkami zabezpieczającymi, przewidzianych prawem tego państwa, nawet jeśli rozporządzenie to ustala właściwość sądów innego państwa członkowskiego do rozpoznania sprawy co do istoty. Ponieważ przepis ten zawiera wyjątek od systemu jurysdykcyjnego określonego przez wspomniane rozporządzenie, powinien on być interpretowany zawężająco (wyrok z dnia 23 grudnia 2009 r. w sprawie C-403/09 PPU Detiček, Zb.Orz. s. I-12193, pkt 38).

131 Środki te stosowane są względem dzieci, które mając miejsce zwykłego pobytu w jednym państwie członkowskim, przebywają tymczasowo lub okazjonalnie w drugim państwie członkowskim i znajdują się w sytuacji, która może poważnie zaszkodzić w szczególności ich zdrowiu lub rozwojowi, co uzasadnia natychmiastowe zastosowanie środków ochronnych. Charakter tymczasowy tych środków wynika z faktu, że w rozumieniu art. 20 ust. 2 rozporządzenia przestają one obowiązywać, jeżeli sąd państwa członkowskiego, właściwy do rozstrzygnięcia sprawy co do istoty, podejmie środki, które uważa za właściwe (ww. wyrok w sprawie A, pkt 48).

132 W sprawie głównej High Court of Justice (England & Wales), Family Division, wydał na wniosek HSE postanowienie w trybie art. 20 rozporządzenia, przewidujące tymczasowe i zabezpieczające środki niezbędne w celu ochronnego umieszczenia S.C. poza rodziną do czasu zakończenia postępowania w sprawie stwierdzenia wykonalności postanowienia z dnia 2 grudnia 2011 r.

133 Na pytania trzecie i czwarte należy udzielić następującej odpowiedzi: wykładni rozporządzenia należy dokonywać w ten sposób, że orzeczenie sądu państwa członkowskiego nakazujące przymusowe umieszczenie dziecka w zamkniętej placówce położonej w innym państwie członkowskim powinno – zanim zostanie wykonane w wezwanym państwie członkowskim – uzyskać stwierdzenie wykonalności w tym państwie członkowskim. Aby nie pozbawiać rozporządzenia jego skuteczności (effet utile), orzeczenie sądu wezwanego państwa członkowskiego dotyczące wniosku o stwierdzenie wykonalności powinno być wydane szczególnie szybko, a środki zaskarżenia wnoszone na takie orzeczenie sądu wezwanego państwa członkowskiego nie mogą mieć skutku zawieszającego.

W przedmiocie pytań piątego i szóstego

134 Poprzez pytania piąte i szóste, które należy zbadać łącznie, sąd odsyłający zmierza do ustalenia, czy jeśli sąd państwa członkowskiego, który zarządził umieszczenie dziecka na określony czas w placówce opiekuńczej położonej w innym państwie członkowskim na podstawie art. 56 rozporządzenia, wydaje nowe orzeczenie, przedłużające pobyt w placówce, to zgoda innego właściwego organu wezwanego państwa członkowskiego, o której mowa w art. 56 ust. 2 rozporządzenia, oraz stwierdzenie wykonalności na podstawie art. 28 rozporządzenia są każdorazowo wymagane.

135 Z uwagi na to, że sąd odsyłający zamierza nakazywać umieszczenie dziecka w placówce w drodze zarządzenia tymczasowego na możliwie najkrótsze okresy i w razie potrzeby je przedłużać, nie wydaje mu się możliwe uruchamianie przy każdym przedłużeniu procedur uzyskiwania zgody i wykonywania tych orzeczeń.

136 HSE, S.C. i Irlandia uważają, że nawet przy założeniu, iż stosowanie art. 28 rozporządzenia jest niezbędne w sytuacji takiej jak w sprawie głównej, uzyskiwanie nowego stwierdzenia wykonalności orzeczenia o umieszczeniu dziecka poza rodziną dla każdego orzeczenia przedłużającego okres umieszenia nie jest konieczne, gdyż stwierdzenie wykonalności pierwszego orzeczenia o umieszczeniu stosuje się do orzeczenia o jego przedłużeniu.

137 Rząd niemiecki, rząd Zjednoczonego Królestwa oraz Komisja podnoszą natomiast, że każde orzeczenie o przedłużeniu obowiązywania poprzedniego pierwszego orzeczenia o umieszczeniu poza rodziną nie tylko powinno uzyskać zgodę właściwego organu wezwanego państwa członkowskiego – chyba że pierwotna zgoda wydana przez ten podmiot została sformułowana w taki sposób, że obejmuje również ewentualne przedłużenia – ale też, w każdym razie, jego wykonalność powinna być stwierdzona w wezwanym państwie członkowskim, jak gdyby chodziło o nowe orzeczenie.

138 W tej kwestii należy przypomnieć, że z pkt 81 niniejszego wyroku wynika, iż sąd państwa członkowskiego może wydać orzeczenia o umieszczeniu dziecka w placówce położonej w innym państwie członkowskim tylko w sytuacji, gdy właściwy organ wezwanego państwa członkowskiego wydał wcześniej zgodę na to umieszczenie. Wynika stąd, że jeżeli właściwy organ wezwanego państwa członkowskiego wydał zgodę na umieszczenie dziecka ograniczone czasowo przez właściwy sąd, umieszczenie to nie może być przedłużone bez nowej zgody tego organu.

139 I tak, jeżeli – jak w sprawie głównej – umieszczenie dziecka poza rodziną jest planowane na bardzo krótki okres, zgoda na to umieszczenie nie może wywoływać skutków po upływie okresu ustalonego dla tego umieszczenia, chyba że uzyskano zgodę na ewentualne przedłużenia tego okresu.

140 W konsekwencji sąd jednego państwa członkowskiego, który zamierza umieścić dziecko w placówce opiekuńczej położonej w innym państwie członkowskim, mógłby – przy poszanowaniu celu takiego umieszczenia, którym jest z zamierzenia przymusowy pobyt przez krótki okres i sprawdzanie w zbliżonych odstępach czasu, czy przymusowy pobyt powinien być kontynuowany – wystąpić z wnioskiem o udzielenie zgody na wystarczający okres w celu uniknięcia niedogodności związanej z uzyskiwaniem kolejnych zgód wydawanych na krótkie okresy, co nie przesądza o prawie owego sądu do tego, by w okresie objętym zgodą skrócić okres umieszczenia dziecka w placówce stosownie do jego nadrzędnego interesu.

141 Jeżeli chodzi o postępowanie wykonawcze, należy wskazać, że jeżeli orzeczenie sądu jednego państwa członkowskiego o umieszczeniu dziecka w placówce położonej w innym państwie członkowskim uzyskało stwierdzenie wykonalności, środki wykonawcze mogą opierać się na orzeczeniu, którego wykonalność została stwierdzona, jedynie w granicach wynikających z samego orzeczenia.

142 W tej kwestii, w kontekście rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. z 2001 r., L 12, s. 1), Trybunał orzekł, że nie istnieją powody przyznania danemu orzeczeniu – w ramach jego wykonania – praw, które mu nie przysługują w państwie członkowskim pochodzenia, lub skutków, których nie wywołałoby orzeczenie podobnego rodzaju wydane bezpośrednio w państwie członkowskim, w którym wystąpiono o uznanie (wyroki: z dnia 28 kwietnia 2009 r. w sprawie C-420/07 Apostolides, Zb.Orz. s. I-3571, pkt 66; z dnia 13 października 2011 r. w sprawie C-139/10 Prism Investments, Zb.Orz. s. I-9511, pkt 38).

143 Jeżeli z orzeczenia o umieszczeniu dziecka poza rodziną wynika, że zostało ono zarządzone jedynie na określony czas, orzeczenie to – nawet jeżeli jego wykonalność została stwierdzona – nie może być podstawą przymusowego wykonania umieszczenia poza rodziną na okres dłuższy niż wskazany w tym orzeczeniu.

144 Wynika stąd, że każde nowe orzeczenie o umieszczeniu dziecka poza rodziną wymaga nowego stwierdzenia wykonalności.

145 Niemniej jednak w razie potrzeby sąd nakazujący umieszczenie dziecka poza rodziną może – na wzór rozwiązania wspomnianego w pkt 140 niniejszego wyroku – rozważyć zarządzenie umieszczenia na odpowiedni czas w celu uniknięcia niedogodności związanej z uzyskiwaniem kolejnych orzeczeń stwierdzających wykonalność na krótkie okresy i sprawdzać w zbliżonych okresach, czy w okresie objętym stwierdzeniem wykonalności pojawi się potrzeba zmiany orzeczenia o umieszczeniu dziecka poza rodziną.

146 Na pytania piąte i szóste należy więc odpowiedzieć w ten sposób, że jeżeli zgoda w trybie art. 56 ust. 2 rozporządzenia na umieszczenie dziecka poza rodziną została wydana na określony czas, nie ma ona zastosowania do orzeczeń przedłużających ten okres umieszczenia. W takich okolicznościach należy wystąpić o nową zgodę. Orzeczenie o umieszczeniu dziecka poza rodziną wydane w jednym państwie członkowskim i którego wykonalność stwierdzono w innym państwie członkowskim może być wykonywane w tym ostatnim państwie członkowskim jedynie przez okres wskazany w orzeczeniu o umieszczeniu dziecka poza rodziną.

W przedmiocie kosztów

147 Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (druga izba) orzeka, co następuje:

1) **Orzeczenie sądu jednego państwa członkowskiego przewidujące umieszczenie dziecka w zamkniętej placówce opiekuńczo-wychowawczej położonej w innym państwie członkowskim, wiążące się z pozbawieniem wolności na określony czas w celu ochrony tego dziecka, wchodzi w materialny zakres zastosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1347/2000.**

2) **Zgoda, o której mowa w art. 56 ust. 2 rozporządzenia nr 2201/2003, powinna zostać udzielona – przed wydaniem orzeczenia o umieszczeniu dziecka poza rodziną – przez właściwy organ prawa publicznego. Nie wystarczy, by zgodę wyraziła placówka, w której dziecko ma zostać umieszczone. W okolicznościach takich jak w sprawie głównej, gdy sąd państwa członkowskiego, który zarządził umieszczenie dziecka w placówce, ma wątpliwości, czy w wezwanym państwie członkowskim zgoda została udzielona w sposób ważny – gdyż nie było możliwe ustalenie w sposób pewny, jaki organ jest w tym ostatnim państwie właściwy – usunięcie braku jest możliwe w celu zapewnienia, że wymóg uzyskania zgody z art. 56 rozporządzenia nr 2201/2003 był w pełni przestrzegany.**

3) **Wykładni rozporządzenia nr 2201/2003 należy dokonywać w ten sposób, że orzeczenie sądu państwa członkowskiego nakazujące przymusowe umieszczenie dziecka w zamkniętej placówce położonej w innym państwie członkowskim powinno – zanim zostanie wykonane w wezwanym państwie członkowskim – uzyskać stwierdzenie wykonalności w tym państwie członkowskim. Aby nie pozbawiać rozporządzenia jego skuteczności (effet utile), orzeczenie sądu wezwanego państwa członkowskiego dotyczące wniosku o stwierdzenie wykonalności powinno być wydane szczególnie szybko, a środki zaskarżenia wnoszone na takie orzeczenie sądu wezwanego państwa członkowskiego nie mogą mieć skutku zawieszającego.**

4) **Jeżeli zgoda w trybie art. 56 ust. 2 rozporządzenia nr 2201/2003 na umieszczenie dziecka poza rodziną została wydana na określony czas, nie ma ona zastosowania do orzeczeń przedłużających ten okres umieszczenia. W takich okolicznościach należy wystąpić o nową zgodę. Orzeczenie o umieszczeniu dziecka poza rodziną wydane w jednym państwie członkowskim i którego wykonalność stwierdzono w innym państwie członkowskim może być wykonywane w tym ostatnim państwie członkowskim jedynie przez okres wskazany w orzeczeniu o umieszczeniu dziecka poza rodziną.**

Podpisy